

ศุภเดือน พันธมนาวิน\*

### บทคัดย่อ

นักวิจัยที่สามารถประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำวิจัย จะทำให้การวิจัยนั้นมีความเป็นเลิศได้ บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสนอการทำวิจัยในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่ดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากการอธิบายหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะของความพอเพียง 3 ประการ และเงื่อนไขที่จะนำไปสู่คุณลักษณะที่ 3 เงื่อนไข และยังได้เสนอองค์ประกอบของการวิจัยที่เป็นเลิศ 3 ประการ รวมทั้งเสนอการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำวิจัยให้มีมาตรฐานสูงในขั้นตอนที่สำคัญ นอกจากนี้ บทความนี้จะสามารถช่วยให้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความเกี่ยวข้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักปรัชญานี้ได้ดียิ่งขึ้น

### Abstract

Researcher with ability to apply sufficiency economy philosophy to research process can make his or her study an excellent one. This article aims at specifying research processes in Psycho-behavioral science based on the principles of sufficiency economy Philosophy. First, the principles of sufficiency economy Philosophy, consisting of 3 components with 3 workable conditions, are interpreted and explained. Secondly, three characteristics of excellent research study are identified. Finally, the principles of sufficiency economy Philosophy are related to the important research processes which can elevate the standards of the study. Furthermore, this article is expected to increase understand of the principles of sufficiency economy.

\* อาจารย์ประจำ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพงศ์ ทองภักดี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการวิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้ประชาชนได้นำไปใช้ปฏิบัติมานานกว่า 25 ปี แล้ว (กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง, 2548) ซึ่งเป็นหลักของทางสายกลางที่ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและธุรกิจเพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าด้วยความสันติสุข ในปัจจุบันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในภาคการเกษตร เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น และในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาให้มีจิตผูกพันกับท้องถิ่น เป็นต้น

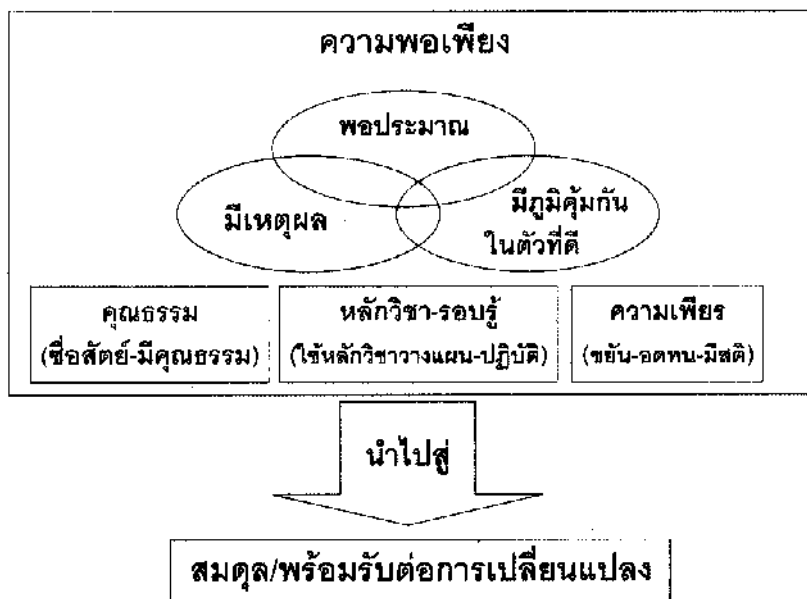
สำหรับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยนั้น หนึ่งในภาระงานหลัก คือ การทำวิจัยสร้างองค์ความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ของค์ความรู้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม ตลอดจนการทำวิจัยยังเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ด้วย การประเมินคุณภาพงานวิจัยเป็นการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของอาจารย์และของสถาบันการศึกษานั้น ๆ ซึ่งดัชนีประเภทนี้เป็นที่ยอมรับทั้งในต่างประเทศ และในประเทศด้วย โดยในปัจจุบันนี้ ได้มีการประเมินคุณภาพการวิจัยจากหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) รวมทั้ง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ด้วย (ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์, 2549) ดังนั้น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำวิจัยที่มีคุณภาพและมุ่งสู่ความเป็นเลิศให้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

บทความนี้เริ่มต้นจากการที่ผู้เขียนได้เข้าร่วมประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่ พบ เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ในเดือนตุลาคม 2549 และได้เข้ารับฟังการเสวนา เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับ การวิจัย” ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยที่ส่วนใหญ่เป็นสายวิทยาศาสตร์ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงของการวิจัย ตั้งแต่การปรับตัวของนักวิจัยสายวิทยาศาสตร์ที่จบมาใหม่จากต่างประเทศให้เข้ากับสภาพการทำงานที่แร้นแค้น เช่น ไม่มีเครื่องมือทำวิจัย ตลอดจนการมีภาระงานสอนจนไม่มีเวลาทำวิจัย เป็นต้น ไปสู่ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันในการใช้ทรัพยากรเพื่อทำวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ฐานข้อมูลต่างประเทศร่วมกัน การสั่งซื้อเครื่องมือวิทยาศาสตร์ที่มีราคาแพงไว้ใช้ร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้ยังมีได้แสดงในส่วนของการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการทำวิจัย

ดังนั้น บทความนี้จึงมีจุดประสงค์ที่จะเสนอแนวความคิดในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกระบวนการทำวิจัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการทำวิจัยในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อการพัฒนาบุคคลและสังคม

## ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางในการดำรงและปฏิบัติตนในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวไปอย่างมั่นคงและพัฒนาให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบัน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ถูกอธิบายในลักษณะของ 3 ช่วงที่แสดงถึงคุณลักษณะของความพอเพียงและความพอเพียงเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วย 3 เงื่อนไข\*\* (ภาพที่ 1) ที่จะนำไปสู่ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและความสมดุล



ภาพที่ 1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปรับจาก เกษม วัฒนชัย, 2549; จุฑามาศ บารมีชัย, 2549)

\*\* หมายเหตุ การที่ผู้เขียนเลือกที่จะอธิบายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะของ 3 ช่วง 3 เงื่อนไข โดยเฉพาะครบเป็น 3 เงื่อนไข มากกว่า 2 เงื่อนไข โดยเพิ่มความเพียร เป็นเงื่อนไขที่ 3 โดยแยกจากเงื่อนไขคุณธรรม โดยเมื่อพิจารณา จะพบว่า ตามคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เงื่อนไขความรู้ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและผลในการดำเนินงานให้สำเร็จ และเงื่อนไขคุณธรรม คือ ซื่อสัตย์สุจริต อดทน พากเพียร มีสติปัญญา นั้น มีความแตกต่างกันตามหลักทางจิตวิทยา (ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม; ดวงเดือน พันธุมภว, 2538) ครอบคลุมจิตลักษณะหลายด้านที่อาจจะก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนในการวัดและการวิจัย นอกจากนี้ การทำให้เกิดพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ จะต้องมีการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมซ้ำ ๆ กัน นั่นคือ จะต้องอาศัยการมีความเพียร (แรงจูงใจไม่ล้มเหลว) ความอดทน (การควบคุมตน) ตลอดจนมีจิตลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ ด้วย จึงเห็นสมควรว่า จิตลักษณะเหล่านี้ที่อยู่ในเงื่อนไขคุณธรรมข้างต้น ควรแยกตั้งเป็นเงื่อนไขที่ 3 จึงจะทำให้เกิดความชัดเจนตามหลักวิชาการมากยิ่งขึ้น

## 4

**ความพอเพียง** ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547) ได้แก่

1) **ความพอประมาณ** หมายถึง การไม่เบียดเบียนตนเอง และการเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็น การคิด และการกระทำที่ไม่น้อยเกินไป หรือ “ตึงเกินไป” และไม่มากเกินไป หรือ “หย่อนเกินไป” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความพอดี พอสำเร็จประโยชน์ ดังนั้น บุคคลที่รู้จักพอจึงเป็นบุคคลที่รู้จักตนเองว่า ตนเองต้องการอะไร และสิ่งที่กระทำอยู่หรือได้รับผลนั้นเพียงพอหรือไม่กับสิ่งที่ตนคาดหวังหรือ ต้องการ

2) **ความมีเหตุผล** หมายถึง การมีเหตุผลในการตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียง จึงไม่เป็น ผู้ที่ดื้อรั้น หรือเชื่อคนง่าย แต่เป็นผู้ “เปิดรับข้อมูล” จากรอบด้าน เพื่อนำมาพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการตัดสินใจที่จะพอเพียง และผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจนั้น โดยจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในเชิงของระยะเวลา คือ นอกจากจะพิจารณาในระยะสั้นแล้ว ยังต้องพิจารณาในระยะยาวด้วย ตลอดจนการมองหลายแง่มุม เพื่อให้เกิดความพอเพียงอย่าง แท้จริง โดยไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3) **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง ความสามารถที่จะปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมรับผลกระทบทั้งดีและไม่ดี ตลอดจนพร้อมรับเหตุการณ์ใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใน ระยะใกล้และระยะไกล โดยมีความสามารถคาดการณ์ได้ทั้งสิ่งที่อาจเกิดและความสามารถในการ คำนึงถึงความเป็นไปได้ของการเกิดสิ่งต่าง ๆ นั้น

ดังนั้น บุคคลที่มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ จึงดำรงชีวิตและปฏิบัติตนด้วยความมีเหตุผล รอบคอบ ไม่ตกอยู่ในความประมาท จึงเป็นบุคคลที่มีจิตใจสงบสุข และมีวิถีชีวิตที่สันติสุข คุณลักษณะทั้งสามประการข้างต้นนี้ จะเกิดขึ้นได้โดยมีสาเหตุที่สำคัญขั้นต้นในตัวบุคคล 3 ประการ ได้แก่

**หลักวิชา-ความรอบรู้** บุคคลที่รู้จักพอเพียง จะต้องเป็นคนที่มีเหตุผล และมีความสามารถ ในการคาดการณ์ต่าง ๆ เพื่อดำรงชีวิตในทางสายกลาง ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้ จะต้องเป็น ผู้ที่มีความรู้ หรือความฉลาด ที่จะทันต่อเหตุการณ์ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า บุคคลประเภทนี้ จะต้องเป็นผู้สดับรับฟังข่าวสารความรู้รอบตัว ตลอดจนเป็นผู้ “ใฝ่เรียนใฝ่รู้” บนพื้นฐานของ ความเป็นเหตุผลและเป็นวิทยาศาสตร์ แล้วนำสิ่งที่ตนเรียนรู้มาบูรณาการ เพื่อเป็นข้อมูลในการ ตัดสินใจอย่างรอบคอบและระมัดระวัง บุคคลเช่นนี้จึงต้องมีการคิดไตร่ตรองหาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของเหตุและผลในสิ่งต่าง ๆ

นอกจากนี้ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันในเชิงของความสามารถในการคาดการณ์ จึงทำให้บุคคลนี้มีการคิดอย่างเป็นระบบระเบียบ สุขุม และมีการวางระบบ วางแผนดำเนินการ ตลอดจนคิดและเตรียมรับมือกับอุปสรรคปัญหา และ/หรือรวบรวมทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานให้

สำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ และรีบลงมือกระทำตามแผนที่วางไว้อย่างไม่รีรอ นอกจากนี้ในระหว่างการดำเนินงาน ก็ยังจะใช้ความมีเหตุมีผล และสามารถคาดการณ์ในการพิจารณาไตร่ตรอง ทบทวนกลับไปกลับมา เพื่อประเมินว่า สิ่งที่คุณได้กระทำไปแล้ว ได้ผลอย่างไร สิ่งที่คุณกำลังกระทำอะไรอยู่ ทำได้ตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ตลอดจนสิ่งที่ตนกำลังจะกระทำในอนาคต มีความถูกต้องเหมาะสม และทำอย่างไรจึงจะไปสู่เป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและประหยัดทรัพยากร

**คุณธรรม** คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงาม สมควรยึดถือปฏิบัติ คุณธรรมมักเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนา เช่น สามัคคี กตัญญู เสียสละ เป็นต้น แต่คุณธรรมที่สำคัญที่ควรเป็นหลักในการดำรงชีวิต คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่นในสิ่งที่ตนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เกิดความถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ในการทำงาน หรืออีกนัยหนึ่งคือ การไม่คดโกง นั่นเอง ความโลภเพียงน้อยนิดจะชักนำให้บุคคลจำเป็นต้องทำความชั่วที่ยิ่งใหญ่มากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งนำภัยมาสู่ตนเองได้ นอกจากนี้ คุณธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความยุติธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบุคลากรในหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้า การที่หัวหน้าไม่มีความยุติธรรม เอาแต่ได้ เอาเปรียบคนอื่นที่ด้อยกว่า และเล่นพรรคเล่นพวก จะทำให้เกิดสภาพแค้นแค้นทางกายและจิตในหน่วยงาน ซึ่งความรู้สึกแค้นแค้นนี้ เปรียบเสมือนเชื้อโรคทางจิตที่สามารถแพร่กระจายไปสู่บุคลากรในหน่วยงานอย่างรวดเร็ว และบุคลากรเหล่านี้ก็จะแพร่ความแค้นแค้นทางจิตไปสู่ครอบครัวและสังคมต่อไป จึงจะนำไปสู่สังคมที่แค้นแค้นและไม่มีความพอเพียง ดังนั้น การยึดคุณธรรมเป็นหลักในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติจะเป็นหลักประกันของความสงบสุขของสังคม

**ความเพียร** การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง นอกจากบุคคลจะต้องมีความรู้ในหลักวิชา และการมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตแล้ว บุคคลยังจะต้องมีความอดทน มีความมานะเพียรพยายามในการนำใช้ความรู้ตามหลักวิชาการและตั้งมั่นในคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานให้สำเร็จ ซึ่งแสดงด้วยว่า การจะปฏิบัติเช่นนี้ได้ บุคคลต้องมีความสามารถในการควบคุมตน โดยการมีสติและใช้ปัญญาไตร่ตรองคิดพิจารณาประยุกต์ความรู้ที่มีอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจกระทำสิ่งใดบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม

เงื่อนไขทั้งสามประการนี้ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญให้บุคคลมีคุณลักษณะที่สำคัญของความพอเพียง 3 ประการข้างต้น ที่จะดำรงชีวิตและปฏิบัติตนในทางสายกลางด้วยความไม่หึงเพื่อเกินตัวหรือตระหนี่จนยากลำบาก และยังเป็นการดำรงชีวิตอย่างรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ มีการเปิดรับข่าวสารและข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการพิจารณาไตร่ตรอง ทำให้มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการปรับตัวด้วยความสงบสุข การปรับตัวได้อย่างเหมาะสมเช่นนี้จะนำไปสู่จิตใจและความเป็นอยู่ที่สงบ สมถะ และรู้สึกพอเพียง เรียกว่า เป็นจุด “สมดุล” ของการดำรงชีวิต หรือ ๆ ก็กับการมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้าสู่สมดุลอีกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง

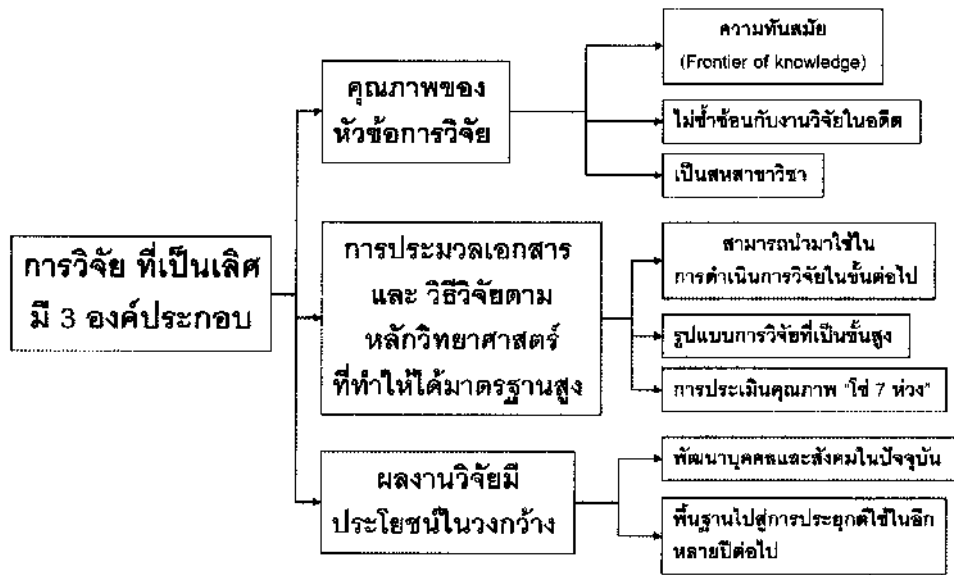
## 6

### การวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

การวิจัย หมายถึง การแสวงหาความจริงโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) อย่างเป็นระบบ มีการตั้งคำถามทางการวิจัย มีการวางแผนดำเนินกิจกรรมทางการวิจัย เพื่อตอบคำถามทางการวิจัย มีการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบสมมติฐานอันเกิดมาจากคำถามทางการวิจัยนั้น และต้องมีการตีความข้อมูลที่วิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ (Leedy, 1994; Kerlinger & Lee, 2000) ดังนั้น การวิจัยเป็นการศึกษาเพื่อตอบคำถามว่า “อะไรเกี่ยวข้องกับอะไร และเป็นเพราะเหตุใด” (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2545)

นักวิจัยทำวิจัยไปเพื่อประโยชน์ 4 ประการ ได้แก่ *ประการแรก* เพื่อสร้างองค์ความรู้ (Body of Knowledge) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุกับผล เพื่อใช้ในการบรรยาย อธิบาย ทำนาย และควบคุมความสัมพันธ์นั้น *ประการที่สอง* เพื่อสร้างดัชนีทางสังคม (Social Indicator) ที่จะใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดจิตลักษณะ สถานการณ์ และพฤติกรรม ในรูปแบบของ ดัชนีเชิงเหตุ-ดัชนีแกนกลาง-ดัชนีเชิงผล เพื่อนำไปสู่การประเมินและพัฒนาประชาชนให้เป็นคนดี-เก่ง-มีสุข *ประการที่สาม* เพื่อสร้างชุดเทคโนโลยีทางสังคม (Social Technology) เพื่อนำไปใช้ในการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพในการทำงานและคุณภาพชีวิตของบุคคล และ *ประการที่สี่* เพื่อชี้แนะการวางนโยบายแนวทางการพัฒนา (Social Orientation/Policy) ผลการวิจัยจากงานวิจัยขั้นสูงสามารถระบุกลุ่มเสี่ยงและแนวทางการพัฒนา ซึ่งสามารถนำมาวางแผนในการพัฒนาประชาชนได้อย่างน่าเชื่อมั่น

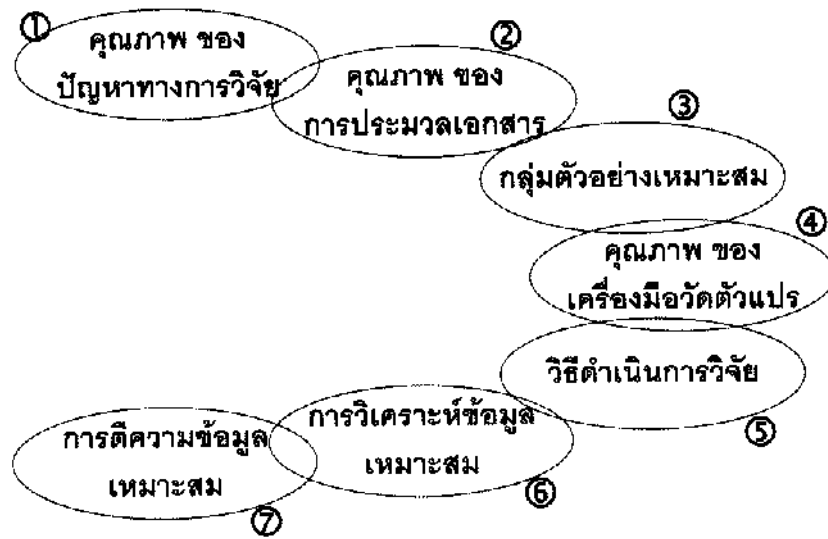
การวิจัยที่ตีความเป็นเลิศนั้น อาจพิจารณาได้จาก 3 องค์ประกอบ (ภาพที่ 2) ได้แก่ องค์ประกอบแรก คุณภาพของหัวข้อการวิจัย หัวข้อในการวิจัยควรเป็นหัวข้อที่ไม่ล้าหลัง มีความทันสมัยที่เป็นแนวหน้าทางวิชาการ (Frontier of Knowledge) ทั้งในประเทศและ/หรือนานาชาติ นอกจากนี้ หัวข้อการวิจัยไม่ควรซ้ำซ้อนกับงานวิจัยในอดีต ควรมีพัฒนาการที่เป็นการต่อยอดองค์ความรู้ ซึ่งลักษณะของการซ้ำซ้อนจะได้กล่าวในส่วนต่อไป นอกจากนี้ ในปัจจุบัน การวิจัย แนวสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง อาจนำไปสู่ทางตันได้ง่าย จึงควรเป็นหัวข้อการวิจัยที่เป็นสหสาขาวิชา เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่แตกแขนงออกไป



ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการวิจัยที่เป็นเลิศ

องค์ประกอบที่สอง งานวิจัยที่มีความเป็นเลิศ จะต้องเป็นงานที่มีการประมวลเอกสารอย่างครบเครื่อง และประมวลแล้วสามารถนำมาใช้ในการดำเนินการวิจัยในขั้นต่อไป เช่น กำหนดนิยามปฏิบัติการ กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะนำไปสู่การตั้งสมมติฐาน เป็นต้น เพราะการประมวลเอกสารจะเป็นโดมิโนตัวแรกของความเป็นเลิศในการทำวิจัย ถ้านักวิจัยล้มเหลวในขั้นนี้ เปรียบเสมือนโดมิโนตัวแรกล้ม ก็จะส่งผลไปสู่โดมิโนตัวอื่นให้ล้มตามด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยที่เป็นเลิศจะต้องเป็นงานที่มีวิธีวิจัยที่มีมาตรฐานสูง มีจุดอ่อนให้ถูกวิจารณ์น้อยที่สุด โดยเริ่มจากการกำหนดรูปแบบการวิจัยที่เป็นขั้นสูง เพื่อตอบคำถามว่า “อะไรเกี่ยวข้องกับอะไร และเป็นเพราะเหตุใด” ดังนั้น รูปแบบการวิจัยหลักที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศ มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบ ที่มีการควบคุมเคร่งครัด (Correlational-Comparative Study with Advanced Control) และ 2) รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองที่มีการศึกษาสาเหตุสมทบร่วมด้วย (Experimental Study with Conditional Extension) (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548ก)

นอกจากการใช้รูปแบบการวิจัยจะต้องเป็นขั้นสูงแล้ว วิธีวิจัยในแต่ละรูปแบบยังจะต้องกระทำอย่างระมัดระวังด้วย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) ได้เสนอว่าในการทำวิจัยขั้นสูงจะต้องได้รับการประเมินคุณภาพใน 7 ประการ หรือที่เรียกว่า “ไซ 7 ห่วง” (ภาพที่ 3) ได้แก่ ห่วงแรก คุณภาพของปัญหาวิจัย ว่ามีความคมชัดมากน้อยเพียงใด เหมาะสมที่จะเป็นคำถามทางการวิจัยหรือไม่ ซึ่งนั่นก็คือ ส่วนหนึ่งขององค์ประกอบแรกที่ถูกกล่าวไปแล้วข้างต้น ห่วงที่สอง คุณภาพของการประมวลเอกสารในงานวิจัยนั้น ๆ



ภาพที่ 3 การประเมินงานวิจัย ตามหลัก “ไข่ 7 ท่วง”  
(Mayo & La France, 1977; ดวงเดือน พันธุนานารีน, 2544)

ท่วงที่สาม กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ เหมาะสมทั้งวิธีการสุ่ม โดยเฉพาะงานวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบ ควรใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่มีการควบคุมเคร่งครัด โดยไม่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ที่มักใช้กันในงานสำรวจ วิธีสุ่มตัวอย่างที่จะสามารถควบคุมลักษณะของกลุ่มตัวอย่างบางลักษณะให้มีความคงที่ ซึ่งงานวิจัยในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์มักใช้ คือ Stratified Quota Random Sampling นอกจากนี้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างควรมีขนาดใหญ่พอที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มย่อยต่าง ๆ ด้วย การวิเคราะห์ผลเฉพาะในกลุ่มรวม มิได้สร้างองค์ความรู้ที่แตกฉานหรือเจาะจงเพียงพอที่จะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาบุคคลและสังคมได้อย่างตรงจุด ส่วนนักวิจัยที่ต้องการความเป็นเลิศในการทำวิจัยเชิงทดลอง เช่น การวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลชุดฝึกอบรมหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ ควรทำวิจัยเชิงทดลองตามหลักการ ดังนี้ 1) จะต้องใช้รูปแบบการวิจัยที่เป็น Pretest-Posttest with Control Group Design ถ้าให้ดีควรมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะด้วย (Repeated Measures) 2) กลุ่มในการทดลอง ควรใช้ design แบบ 2x2 factorial design เป็นอย่างน้อย ซึ่งจะทำให้มีการเปรียบเทียบปริมาณการทดลองได้ละเอียดขึ้น โดยจะสามารถตอบคำถามได้ว่า จะให้ treatment ในปริมาณเท่าใดจึงจะได้ผลดีและประหยัดทรัพยากรไปพร้อมกัน 3) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงทดลอง คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยหลักทั่วไปนั้น นักวิจัยทราบว่า ควรมีจำนวนคนในแต่ละกลุ่มไม่น้อยกว่า 30 คน ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุด นักวิจัยที่ต้องการความเป็นเลิศ มักจะใช้จำนวนคนในแต่ละกลุ่มอย่างน้อย 80 ถึง 100 คน ดังนั้น จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเชิงทดลองที่มีเพียง 2 กลุ่ม (กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม) ควรมีอย่างน้อย 160 ถึง 200 คน และ



จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเชิงทดลองที่ใช้ 2x2 factorial design ควรมีจำนวนอย่างน้อย 320 ถึง 400 คน ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า งานวิจัยนี้จะมี Internal Validity สูง และ 4) จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มย่อยที่แบ่งตามลักษณะชีวสังคมของกลุ่มตัวอย่างด้วย การดำเนินการวิจัยเช่นนี้จะทำให้การวิจัยเชิงทดลองมีความเป็นเลิศได้

ห่วงที่สี่ คุณภาพของเครื่องมือวัดตัวแปร เครื่องมือวัดได้มีการสร้างอย่างถูกต้องตามทฤษฎีหรือหลักการ มีนิยามปฏิบัติการที่ชัดเจน การที่จะได้นิยามปฏิบัติการที่ชัดเจน นักวิจัยจะต้องทุ่มเทในการประมวลเอกสาร เพื่อศึกษาว่า ตัวแปรนี้มีนักวิชาการให้นิยามอย่างไรไว้บ้าง แล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นนิยามปฏิบัติการที่ทันสมัยและครอบคลุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ แบบวัดที่มีมาตรฐานสูงจะต้องมีแผนผังโครงสร้างของแบบวัด ตลอดจนมีการทดลองใช้กับกลุ่มคนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 100 ถึง 150 คน แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบวัด เช่น การหาค่า item-discrimination และ/หรือ item-total correlation เป็นต้น แล้วคัดเลือกข้อที่มีคุณภาพสูงให้ครบถ้วนตามโครงสร้างของแบบวัด แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดแต่ละชุด (Reliability) ในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสาขาจิตวิทยา ยิ่งมีความเข้มงวดในการสร้างแบบวัดมากขึ้น โดยนักวิจัยจะเก็บข้อมูลกับกลุ่มคนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป็นพันคนขึ้นไป เพื่อหาคุณภาพแบบวัดในเชิง Construct Validity โดยการทำ Factor Analysis ก่อน แล้วจึงจะมาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นดังที่กล่าวมาข้างต้น การทำเช่นนี้จึงเสียเวลามาก แต่ได้แบบวัดที่มีความน่าเชื่อถือมีมาตรฐานสูง

ห่วงที่ห้า วิธีดำเนินการวิจัย มีความรัดกุมและเป็นมาตรฐานอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเก็บข้อมูล โดยงานวิจัยความล้มพันธ์เปรียบเทียบกับจะต้องควบคุมให้สภาพการเก็บข้อมูลมีความเท่าเทียมกันในทุกคน ส่วนงานวิจัยเชิงทดลอง จะต้องมีการสุ่มคนเข้ากลุ่มโดยไม่ลำเอียง (Random Assignment) โดยจะต้องสุ่มอย่างเป็นระบบให้เหมือนกัน ห่วงที่หก การวิเคราะห์ข้อมูลเหมาะสมคือ มีการใช้สถิติที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ นักวิจัยจะต้องทราบว่า ควรใช้สถิติประเภทใดที่จะได้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือและมีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม เป็นที่น่าเสียดายสำหรับงานวิจัยหลายเรื่องที่ใช้แบบวัดชนิดมาตราประเมินรวมค่า (Summated Ratings Scale) ซึ่งควรใช้คะแนนรวมทุกข้อของแบบวัดชุดนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะสามารถใช้สถิติขั้นสูงหลายประเภทมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณค่า แต่เวลาวิเคราะห์ข้อมูลนักวิจัยกลับวิเคราะห์เป็นรายข้อ ซึ่งสถิติที่ใช้มักเป็นสถิติขั้นพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละของจำนวนที่ตอบ เป็นต้น จึงเป็นการทำลายคุณค่าของข้อมูลในงานวิจัย งานวิจัยประเภทนี้จึงไม่สามารถขึ้นไปสู่ความเป็นเลิศได้ และห่วงสุดท้าย คือ การตีความข้อมูล ผู้วิจัยเพียงแต่ “รายงาน” ข้อมูล หรือ มีการ “ตีความข้อมูล” อย่างไร ดังนั้น นักวิจัยจะต้องทำการสรุปข้อมูล โดยจับกลุ่มผลการวิจัยที่มีผลในทางเดียวกันและพบซ้ำๆ กันในกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ ซึ่งการสรุปผลการวิจัยจากสถิติขั้นสูงในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ นักวิจัยจะต้อง

ทำการสรุปในหลายขั้น เพื่อให้คำตอบที่สั้นที่สุดแต่มีคุณค่ามากที่สุดแก่นักวิจัยรุ่นต่อไป ตลอดจนการสรุปเช่นนี้จะชี้แนวทางการพัฒนาที่ตรงที่สุดแก่นักพัฒนา และการเสนอแนะเหล่านี้จะต้องกระทำบนพื้นฐานของงานวิจัยขั้นนั้น

องค์ประกอบที่สาม ผลงานวิจัยมีประโยชน์ในวงกว้างทั้งในปัจจุบันหรือในอนาคต ผลการวิจัยที่แสดงความเป็นเลิศ มักให้ผลการวิจัยที่มีคุณค่าที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคมได้อย่างตรงประเด็นและมีความยั่งยืน ผลงานวิจัยเหล่านี้มักเป็นผลงานวิจัยจากการวิจัยประยุกต์ แต่อย่างไรก็ตาม การวิจัยบริสุทธิ์ที่ค้นหาความจริงในธรรมชาติ ทั้งในสาขาวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานไปสู่การประยุกต์ใช้ในอีกหลายปี ต่อไปก็ควรได้รับยกย่องสู่ความเป็นเลิศได้ และงานวิจัยประเภทนี้ควรได้รับการส่งเสริมให้มากควบคู่ไปกับการวิจัยประยุกต์

### ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

นักวิจัยหลายท่านคงมีคำถามว่า “การวิจัยจำเป็นต้องมีความพอเพียงหรือไม่” ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า การวิจัยเพื่อความเป็นเลิศไม่ควรถูกจำกัด เพราะเราต้องการสร้างองค์ความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาบุคคลและสังคม งานวิจัยเช่นนี้ยังมีความต้องการอยู่มากในสังคม โดยต้องทำวิจัยต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าจะถึงจุดอิ่มตัวหรือถึงความสมบูรณ์ขององค์ความรู้ ดังนั้นความพอเพียงในประเด็นนี้ จึงแตกต่างจากความพอเพียงในปรัชญาที่กล่าวมา การวิจัยที่จะเป็นเลิศทางวิชาการได้สามารถดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาความจริงด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลายแง่มุม เมื่อนักวิจัยเกิดคำถามทางการวิจัยขึ้น สถานะเช่นนี้เป็นสถานะของการเกิดความไม่สมดุล การปรับสู่สมดุล คือ การทำวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบ ดังนั้นนักวิจัยจึงสามารถประยุกต์คุณลักษณะพอเพียง 3 ประการในปรัชญานี้มาใช้ในกระบวนการทำวิจัยให้เป็นเลิศได้ดังนี้

**ความพอประมาณ** กับการทำวิจัย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ความพอประมาณ เป็นความพอดี ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป และไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น นักวิจัยจะต้องทำวิจัยในลักษณะที่ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป ตัวอย่างของความพอประมาณในการวิจัย เช่น การกำหนดกลุ่มตัวอย่างหรือขอบเขตของการวิจัย ให้มีความเหมาะสมกับทรัพยากรและกำลังของนักวิจัย โดยนักวิจัยควรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มากพอ ที่จะทำให้เป็นตัวแทนของประชากรได้ นอกจากนี้ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างยังจะต้องขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่จะใช้วิเคราะห์ด้วย ความพอประมาณดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ จากการมีเหตุมีผล

**ความมีเหตุผล** กับการทำวิจัย การทำวิจัยเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุกับผลเพื่อสร้างองค์ความรู้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักวิจัยจะต้องเป็นผู้มีเหตุและผล มีข้อมูลมากเพียงพอที่จะวางรูปแบบการวิจัย การตั้งสมมติฐาน และวางแผนดำเนินการวิจัย เช่น การเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจน การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังนั้น นักวิจัยจึงต้องเป็น “ผู้รู้” ก่อน “ลงมือทำวิจัย” โดยสิ่งแรกที่จะทำให้ให้นักวิจัยมีความรู้มากพอที่จะกำหนดตัวแปรในงานวิจัย กำหนดสมมติฐานที่จะตอบคำถามได้อย่างชัดเจน กำหนดสถิติการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมกับสมมติฐาน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานวิจัย นั่นคือ การประมวลเอกสาร

การทำวิจัยเป็นการศึกษาความเป็นสาเหตุและผลด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการวิจัยขั้นสูงเท่านั้นที่จะตอบคำถามความเป็นสาเหตุและผลได้ รูปแบบการวิจัยขั้นสูงนี้ คือ การวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบแบบควบคุมเคร่งครัด (Correlational-Comparative Study with Advanced Control) และ การวิจัยเชิงทดลองที่ศึกษาสาเหตุสมทบ (Experimental Study with Conditional Extension) ส่วนการสำรวจ (Survey) ไม่สามารถพิสูจน์ความเป็นสาเหตุและผลได้ (Rosenthal & Rosnow, 1991) นักวิจัยที่จะทำวิจัยขั้นสูงเพื่อความเป็นเลิศ จึงต้องมีความเข้มแข็งในการประมวลเอกสาร ซึ่งนักวิจัยไทยส่วนใหญ่ประมวลเอกสารเป็นเพียงไม้ประดับของงานวิจัย และเห็นว่าการประมวลเอกสารเป็นยาขมหม้อใหญ่ จึงหลีกเลี่ยงการประมวลเอกสารอย่างเข้มข้น จึงทำให้งานวิจัยล้มเหลว (อุจเดือน พันธุนาวัน, 2549ก)

การประมวลเอกสารจะช่วยให้แก่นักวิจัยตัดสินใจเกี่ยวกับการทำวิจัยอย่างพอประมาณ บนพื้นฐานของความรู้ที่มีเหตุผล และมีหลักทางวิชาการ เพราะการประมวลเอกสารนั้น นักวิจัยจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยในอดีต ซึ่งรวมทั้ง รูปแบบการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ข้อสรุปและเสนอแนะเกี่ยวกับข้อดีข้อจำกัดของงานวิจัย ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักวิจัยในการตัดสินใจดำเนินการวิจัยเรื่องของตน โดยศึกษาจากการเรียน บทเรียนการตัดสินใจดำเนินการวิจัยจากงานวิจัยในอดีต เพื่อมิให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอยกับงานวิจัยของตน ตลอดจนได้เรียนรู้การทำวิจัยที่ถูกต้องจากงานวิจัยในอดีตด้วย

การทำวิจัยแบบบูรณาการหลากหลายสาขาวิชาเป็นหลักการที่ดี การทำวิจัยโดยนักวิจัยที่เป็นผู้รู้ จึงจะสามารถนำไปสู่ความเป็นเลิศได้ โดยนักวิจัยที่เป็นผู้รู้จะต้องเป็นผู้ที่ได้ร่ำเรียนมาในสาขาวิชาที่จะทำการวิจัย แต่นักวิจัยที่ทำวิจัยข้ามสาขาวิชาโดยไม่มีความรู้ความชำนาญในสาขาที่ตนข้ามไปทำวิจัย โดยเฉพาะในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งถูกนักวิจัยสาขาอื่น เช่น แพทยศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ วนศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งไม่มีพื้นฐานเกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล มาทำวิจัยในสาขานี้ โดยนักวิจัยเหล่านี้มิได้ใช้เวลาศึกษาในสาขาจิตพฤติกรรมอย่างลึกซึ้งถี่ถ้วนเสียก่อน การกระทำเช่นนี้จะทำให้นักวิจัยตกที่นั่งลำบาก เพราะงานวิจัยมีจุดอ่อนที่นักวิจัยเจ้าของสาขาจะวิจารณ์ได้อย่างมาก หรืออีกนัยหนึ่งคือ “ได้ไม่เท่าเสีย”

ดังนั้น การทำวิจัยอย่างมีหลักวิชาการ สามารถอธิบายเหตุผลได้ว่า ทำไมจึงทำเช่นนั้น ทำไมจึงทำเช่นนี้ในงานวิจัย เหตุผลที่นักวิจัยจะหามาเป็นคำตอบจึงมักได้มาจากการประมวลเอกสารทั้งสิ้น

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี กับการทำวิจัย ความสามารถในการคาดการณ์เพื่อนำไปสู่ความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นคุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่นักวิจัยจะต้องมี นักวิจัยต้องยอมรับว่า เส้นทางในการดำเนินงานวิจัยขั้นหนึ่ง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะสิ่งที่นักวิจัยคาดหวังหรือวางแผนไว้ อาจมีเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผนนั้น นักวิจัยจึงต้องปรับตนและปรับแผนให้ดำเนินการวิจัยจนจบ ดังนั้น นักวิจัยที่ประสบความสำเร็จ จะต้องเป็นผู้ที่พิจารณาการทำวิจัยอย่างรอบคอบระมัดระวังทุกระยะ โดยทำการพิจารณาการดำเนินงาน เพื่ออุดช่องโหว่ที่อาจนำไปสู่ความล้มเหลว โดยการสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่เริ่มทำวิจัย เช่น การเลือกนักวิจัยร่วมโครงการวิจัยที่เป็นสหวิทยาการ ควรเลือกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาหลักที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ที่วิจัยนี้จึงจะสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนทำวิจัยที่มีความเป็นเลิศได้

นอกจากนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของนักวิจัย อาจเรียนรู้มาจากงานวิจัยในอดีต โดยการประมวลเอกสาร เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ที่ทำให้นักวิจัยในอดีตต้องปรับแผนการวิจัย ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักวิจัยเอง รวมทั้งภูมิคุ้มกันของนักวิจัย อาจได้มาจากคำแนะนำของนักวิจัยอาวุโส (Mentors/Collaborators) ในการทำวิจัยนักวิจัยไม่ควรทำอย่างโดดเดี่ยว นักวิจัยควรมีที่ปรึกษาสำหรับโครงการวิจัย ซึ่งควรเป็นนักวิจัยอาวุโสที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสิ่งที่นักวิจัยกำลังศึกษา โดยนักวิจัยอาจเป็นผู้ไปขอคำปรึกษาเอง หรือหน่วยงานผู้ให้ทุนเป็นผู้กำหนดที่ปรึกษาเหล่านี้ ซึ่งนักวิจัยอาวุโสเหล่านี้จะเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาคำเตือนที่เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าที่มีประโยชน์สำหรับนักวิจัยที่จะเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อย่างไรก็ตาม ปัญหาในวงการวิจัยในปัจจุบัน คือ การที่นักวิจัยไปขอคำปรึกษาหรือหน่วยงานผู้ให้ทุนกำหนดที่ปรึกษาของงานวิจัยที่ไม่เหมาะสมกับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น ๆ แทนที่จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันแก่นักวิจัย กลับกลายเป็นเสมือนการทำลายนักวิจัย เพราะนักวิจัยไม่ค่อยกล้าขัดแย้งกับนักวิจัยอาวุโส ทั้ง ๆ ที่บางครั้งรู้สึกว้าวุ่น คำแนะนำที่ท่านเหล่านี้ให้กับตน อาจขัดกับองค์ความรู้ที่พัฒนาไปแล้ว หรือคำแนะนำของท่าน บางครั้งจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ยาก ดังนั้น จึงขอเตือนเพื่อนนักวิจัยว่า ท่านควรรับฟังความคิดเห็นของนักวิชาการอาวุโส และก็ควรกล้าที่จะปฏิเสธบางความคิดหรือข้อเสนอแนะที่ท่านนักวิจัยอาวุโสเสนอ โดยใช้ความมีเหตุผลทางวิชาการเป็นพื้นฐาน (ดูเจตนา พันธุมนาริน, 2546) นอกจากนี้ นักวิจัยอาวุโสก็ควรรับฟังข้อความคิดของนักวิจัยรุ่นใหม่ที่อาจขัดแย้งกับท่านบ้าง โดยต้องพิจารณาถึงความมีเหตุผลและความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยไม่ยึดหลักอัตราและระบบอาวุโส

เงื่อนไขของการทำวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุที่ต้องมาก่อนการทำวิจัยบนพื้นฐานของความพอเพียงข้างต้น โดยสามารถประยุกต์จากเงื่อนไข 3 ประการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเงื่อนไขที่สำคัญประการแรก คือ หลักวิชา-ความรอบรู้ กับการวิจัย การทำวิจัยบนพื้นฐานของหลักทฤษฎีและผลการวิจัยที่มีมาตรฐานสูงในอดีต จะเป็นบันไดให้นักวิจัยสร้างองค์ความรู้ต่อยอดที่มีความน่าเชื่อถือ เปรียบเสมือนการต่อเติมอาคารให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็น

ตีกระฟ้า การต่อเติมหรือการต่อยอดองค์ความรู้ จะต้องต่อเติมจากองค์ความรู้ที่มีรากฐานมั่นคง ซึ่งมาจากการวิจัยขั้นสูงที่ทำวิจัยอย่างถูกหลักวิชาการ มิเช่นนั้น งานวิจัยอาจพังครืน เหมือนอาคารที่ต่อเติมบนโครงสร้างที่เปราะบาง

การต่อยอดองค์ความรู้บนพื้นฐานที่มั่นคง นักวิจัยจะไฝ่เรียนไฝ่รู้จากการสืบเสาะหาทฤษฎี และผลการวิจัยที่มั่นคงมีคุณภาพโดยการประมวลเอกสาร การประมวลเอกสารมีจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญ 3 ประการ (ดูจเดือน พันธุมนาวิวน, 2549ก) คือ 1) เพื่อแสวงหาพื้นฐานทางทฤษฎีของการวิจัย อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการทำวิจัยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ 2) เพื่อบ่งบอกสถานะภาพของการวิจัยในหัวข้อนั้น ๆ 5 ประการ ได้แก่ 2.1) อะไร คือ มีใครศึกษาตัวแปรอิสระและตัวแปรตามอะไรในหัวข้อวิจัยนี้ 2.2) อย่างไร คือ วิจัยเหล่านี้มีวิธีการวิจัยอย่างไร 2.3) ใคร คือ ในงานวิจัยเหล่านี้ ศึกษาใครเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2.4) เมื่อไหร่ คือ งานวิจัยเหล่านี้ศึกษาในช่วงเวลาใด และ 2.5) ที่ไหน คือ บริบทที่ศึกษา โดยงานวิจัยที่มีความซ้ำซ้อนกัน 3 ใน 5 ประการนี้ จะไม่สามารถนำไปสู่ความเป็นเลิศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซ้ำซ้อนกันในข้อ 2.1 ถึง ข้อ 2.3 และ 3) เพื่อประเมินความสำเร็จเบื้องต้นของงานวิจัยที่ตนกำลังจะทำ

การประมวลเอกสารนี้ นักวิจัยมิใช่จะกระทำเฉพาะในช่วงที่จะเขียนเค้าโครงการวิจัยเท่านั้น แต่นักวิจัยจะต้องประมวลเอกสารตลอดเวลา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงงานวิจัยให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น เมื่อได้ข้อมูลเหล่านี้มาจากการประมวลเอกสารแล้ว นักวิจัยจึงจะสามารถวางแผนการทำวิจัยได้อย่างถูกต้อง รัดกุม รอบคอบ และพร้อมที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย

นอกจากนี้ การทำวิจัยโดยขาดความรอบรู้ เพราะนักวิจัยมีเวลาเตรียมตัวน้อย และต้องทำวิจัยให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดอันสั้น งานวิจัยเหล่านี้ มักปรากฏในลักษณะงานวิจัยที่เป็น "Hot issue" ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะแบบไฟไหม้ฟาง เพราะเป็นงานวิจัยที่โหมส่งเสริมให้งบประมาณอย่างมากมายในเวลาอันจำกัด แล้วก็เลิกส่งเสริมเมื่อไม่มีความต้องการที่รีบด่วน ดังนั้นผลวิจัยที่ได้จึงอาจไม่ทันการณ์ เพราะเมื่อวิจัยเสร็จ issue เหล่านี้ก็อาจจะไม่สำคัญอีกแล้ว งานวิจัยเหล่านี้จึงมักเป็นงานวิจัยที่ด้อยคุณภาพ เพราะต้องทำอย่างเร่งด่วน ผลการวิจัยอาจไม่ลึกซึ้ง เพราะมักเป็นงานวิจัยให้ผลการวิจัยระยะสั้นตามความต้องการในขณะนั้น จึงไม่เป็นองค์ความรู้ที่คงทนถาวรที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ดังนั้น งานวิจัยที่จะเป็นเลิศและมีคุณประโยชน์ต่อสังคม มักเป็นงานวิจัยที่ทำการศึกษาประเด็นที่สำคัญที่อาจจะปรากฏในอนาคต และต้องทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องหลายปี เพื่อสะสมองค์ความรู้ที่จะสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาทันทีเมื่อเกิดความต้องการ มิใช่มาพุ่มพวงองค์ความรู้กันเฉพาะในช่วงที่เกิดความต้องการหรือปัญหาได้เกิดขึ้นแล้วเท่านั้น ดังนั้น จึงควรส่งเสริมงานวิจัยต่อเนื่องที่จะให้องค์ความรู้ในการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตระยะยาวมากกว่าที่จะเป็นงานวิจัยที่เป็น Hot issue จึงจะเป็นการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการวิจัยอย่างแท้จริง

**ความเพียร** กับการวิจัย ชีวิตของนักวิจัยเป็นชีวิตที่ต้องมี ‘จิตวิญญาณของความทุ่มเท’ ในการทำวิจัย จึงจะประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยหลายคนยอมมอบชีวิตของตนเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ดั้งเดิม นักวิจัยเช่นนี้เป็นผู้ที่มีใจรักงานวิจัยอย่างแท้จริง จึงทำงานวิจัยเพื่อผลงานวิจัย มิใช่สักแต่ว่าได้ทำ และกล้าลงทุนลงแรงให้มากยิ่งขึ้น มากกว่าที่ตนได้เสนอไว้ในข้อเสนอโครงการวิจัย เพื่อค้นหาความรู้ ทำความเข้าใจ กับสิ่งที่ตนต้องการศึกษา คุณลักษณะเช่นนี้ เรียกว่า “Passion” (กฤษดาพรรณ หงส์สตารมภ์, 2549)

นักวิจัยที่ทุ่มเทกับการทำวิจัยให้ดีที่สุด จึงเป็นผู้ที่มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านทรัพยากร และปัญหาในการดำเนินการวิจัย นอกจากนี้ นักวิจัยจะต้องมีความเพียร จึงไม่ใช่นักวิจัยประเภทที่จะทำวิจัยแบบ “ง่ายที่สุด เพื่อให้ได้ผลเร็วที่สุด โดยการลงทุนลงแรงน้อยที่สุด” หรือ “ทำวิจัยที่พอสู่มาตรฐานหรือเกณฑ์ขั้นต่ำ” เพราะงานวิจัยที่พอสู่เกณฑ์ขั้นต่ำเหล่านี้ มักมีจุดอ่อนมากที่ไม่สามารถนำไปสู่ความเป็นเลิศได้ จึงเป็นผลการวิจัยที่มักถูกเก็บขึ้นหิ้ง และไม่สามารถนำไปขอเพื่อรับการพิจารณาในการกำหนดตำแหน่งทางวิชาการขั้นสูงได้ (ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2548) นอกจากนี้ นักวิจัยต้องเป็นผู้มีสติ และใช้ปัญญาคิดตรองเกี่ยวกับงานวิจัยของตนอย่างเนื่อง ๆ

เงื่อนไขอีกประการหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของการทำวิจัยเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ คือ **คุณธรรมจริยธรรม** กับการทำวิจัย นักวิจัยที่ทำวิจัยโดยขาดคุณธรรมจริยธรรม จะนำความล้มเหลวมาสู่ตนเอง คุณธรรมที่สำคัญที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริตในการทำวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความซื่อสัตย์ใน 3 ขั้นตอนของการทำวิจัย ได้แก่ **ประการแรก ความซื่อสัตย์ในการเก็บข้อมูล** เมื่อข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญของงานวิจัย การได้ข้อมูลที่บริสุทธิ์ถูกต้องไม่มีสิ่งเจือปนจึงเป็นสิ่งที่คุณวิจัยควรให้ความสำคัญมากกว่าการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ผลการวิจัยตามที่คาดหวังไว้ นักวิจัยที่มีจริยธรรมในการเก็บข้อมูล จึงมักเก็บข้อมูลโดยปราศจากการลำเอียง หรือไปเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่จะให้ผลสนับสนุนการวิจัยของตน การวิจัยขั้นสูงจึงต้องมีวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ควบคุมเคร่งครัด เพื่อจัดความลำเอียง โดยมีการกำหนดตัวแปรในการสุ่มตัวอย่างด้วย วิธีการสุ่มตัวอย่างที่นิยมใช้ในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ คือ Stratified quota random sampling (ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2549) นอกจากนี้ นักวิจัยที่ดีจะต้องไม่สร้างข้อมูล คือ จะต้องออกไปเก็บข้อมูลจริง มิใช่ทำการ “นั่งเทียน” หรือ “ยกเมฆ” ข้อมูลที่จะใช้ในการวิจัย

ในปัจจุบัน การทำโพลหรือการสำรวจพฤติกรรมต่าง ๆ กำลังเป็นที่นิยม และมักปรากฏรายงานจากการทำโพลเหล่านี้ออกมาในสื่อต่าง ๆ ซึ่งมักเป็นการรายงานข้อมูลที่น่าตกใจ อย่างไรก็ตามการทำโพลบางเรื่องให้ผลการศึกษาน่าสงสัย เพราะผู้ทำโพลขาดความรู้ในการสุ่มตัวอย่างและการตีความข้อมูลที่เก็บมาได้ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2549) รายงานว่า ผลการสำรวจขององค์การอนามัยโลกปรากฏว่า คนไทยดื่มสุราหรือเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์มากเป็นอันดับ 1 ของทวีปเอเชีย และเป็นอันดับที่ 40 ของโลก และกรมสรรพสามิต รายงานว่า มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 10,000 ล้านลิตรในปี 2548 โดยเฉลี่ยแล้วคนไทย ดื่มเหล้า 85 ลิตรต่อคนต่อปี จึงทำให้ชื่อเสียงของประเทศเสียหาย ผู้เขียนมิได้ต้องการจะส่งเสริม การดื่มสุรา แต่มีข้อสงสัยในผลการสำรวจว่า ปริมาณการบริโภคเหล่านี้ เป็นการบริโภคของคนไทย แท้ ๆ หรือไม่ เนื่องจากประเทศของเราเป็นเมืองท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต่างชาติได้เข้ามาเป็น จำนวนหลายล้านคนในแต่ละปี ซึ่งมาจากประเทศที่ขบต้มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และการบริโภค ในแต่ละครั้งอาจมีปริมาณเฉลี่ยมากกว่าคนไทยด้วย จึงอาจมีผลต่อการสำรวจจำนวนการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยได้ ผลการสำรวจเช่นนี้จึงยังมีข้อโต้แย้งได้มาก ดังนั้น ความซื่อสัตย์ ความรอบคอบในการเก็บข้อมูลและการลดความมีอคติให้น้อยที่สุด จึงมีความสำคัญ อย่างยิ่งเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ที่แท้จริงเพื่อการพัฒนาประเทศ

**ประการที่สอง ความซื่อสัตย์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล** นักวิจัยหลายคนกังวลกับผลการวิจัยของตนที่อาจปรากฏว่าไม่พบผล หรือพบผลตรงข้ามกับสมมติฐาน จึงอาจมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลในระหว่างลงรหัส หรืออาจสลับเปลี่ยนข้อมูล (เช่น สลับเปลี่ยนตัวอย่าง เนื้อเยื่อ/ตัวอย่างเลือด) ดังข่าวที่ปรากฏว่า นักวิจัย Stem Cell ชาวเกาหลีใต้ ที่เคยได้รับการ ยกย่องว่าเป็นผู้ค้นพบในสาขาวิชาี้ กลับถูกเปิดโปงว่า มีการโกงข้อมูลเพื่อให้ได้ผลตามที่คาดไว้ จึงถูกลงโทษและชื่อเสียงเสื่อมเสีย กรณีนี้เป็นตัวอย่างของการที่นักวิจัยไม่มีคุณธรรมจริยธรรมใน การทำวิจัย นอกจากนี้ นักวิจัยจะต้องนำเสนอผลการวิจัยอย่างตรงไปตรงมา แต่นักวิจัยบางคน ไม่เป็นเช่นนี้ โดยนักวิจัยบางคนทำการสร้างผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สวยหรู เพื่อให้ผลงานวิจัย ของตนออกมาดูดี เช่น การเลื่อนตำแหน่งทศนิยมของระดับนัยสำคัญ จากผลที่ไม่มีนัยสำคัญกลายเป็นผลที่มีนัยสำคัญ เป็นต้น การที่นักวิจัยไม่พบผลการวิจัยที่สำคัญ แสดงถึงคุณภาพของนักวิจัย หลายประการ เช่น แสดงถึงความล้มเหลวในการประมวลเอกสาร เพราะทำการวิจัยบนพื้นฐาน วิชาการที่ไม่เข้มแข็ง จึงไม่พบผล หรือแสดงถึงความล้มเหลวในการสร้างเครื่องมือวัด เครื่องมือวัด ที่ดีจะต้องมีความละเอียดอ่อนในการวัด โดยสามารถจำแนกคนได้ รวมทั้งจะต้องมี “ความเที่ยงตรง” (Validity) และมี “ความเชื่อมั่น” (Reliability) ในระดับที่สูง ที่แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดนั้น รวมทั้งจะต้องผ่านการทดลองใช้และหาคุณภาพแบบวัดอย่างถูกวิธีด้วย เป็นต้น

**ประการที่สาม ความซื่อสัตย์ในการเสนอแนะเพื่อนำสู่การปฏิบัติและวิจัยต่อไป** นักวิจัย หลายคนได้เสนอแนะการปฏิบัติที่ไม่ได้มาจากพื้นฐานของข้อมูลในงานวิจัยของตน จึงถือว่าเป็น การเสนอแนะที่ผิดคุณธรรมจริยธรรมอย่างมาก เช่น นักวิจัยที่ทำการสำรวจ (Survey) เช่น สำรวจการมีพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวะ เป็นต้น ซึ่งงานประเภทนี้มีชิ้นงานวิจัยขั้นสูง ที่จะตอบคำถามระหว่างสาเหตุกับผลได้ แต่นักวิจัยกลับเสนอแนะเกี่ยวกับสาเหตุของสิ่งที่ตนทำการ สำรวจ ทั้ง ๆ ที่งานของตนยังมีได้พิสูจน์ความเป็นสาเหตุและผลนั้นเลย โดยเสนอแนะให้แก่พัฒนา ในสิ่งทำงานวิจัยของตนไม่มีข้อมูลยืนยันในส่วนนี้ จึงขอเตือนผู้บริโภคข้อมูลวิจัยทุกท่าน ให้มี

วิจารณ์ญาณไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนจะนำผลการวิจัยไปใช้ โดยจะต้องพิจารณาคุณภาพของงานวิจัย 7 ด้าน หรือที่เรียกว่า “โช 7 ท่วง” ดังที่กล่าวมาข้างต้น เสียก่อน (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2544)

นอกจากนี้ งานวิจัยที่มีความเป็นเลิศ จะต้องเกิดจากการทุ่มเททำงานวิจัยของนักวิจัย มิใช่เป็นงานที่เกิดจากการไปจ้างให้ผู้อื่นทำวิจัย โดยนักวิจัยที่ทุ่มเทเพื่อผลงาน จะต้องเป็นผู้ลงไป กำกับการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้มั่นใจว่าจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องไม่ผิดพลาดและเพียงพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว นักวิจัยจะต้องตีความ คิดกลับไปกลับมาหรือมองหลายแง่มุมเกี่ยวกับผลการวิจัย ดังนั้น การเขียนรายงานผลการวิจัย นักวิจัยจึงต้องเป็นผู้เขียนด้วยตนเอง การจ้างผู้อื่นให้เขียนให้ จึงเป็นสิ่งที่ผิดจริยธรรมในการทำวิจัย และสมควรถูกลงโทษอย่างหนัก เพราะผู้ที่เขียนรายงานผลการวิจัย ถือเป็นผู้วิจัยหลัก และถ้าจ้างให้ผู้อื่นเขียน เท่ากับเป็นการขโมยผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน นักวิจัยประเภทนี้จะไม่รู้สึกภูมิใจในงานวิจัยของตน

### ข้อเสนอแนะการทำวิจัย เพื่อความเป็นเลิศ

ไม่มีความสำเร็จใดที่โรยด้วยกลีบกุหลาบ การทำวิจัยเพื่อความเป็นเลิศก็เช่นเดียวกัน มักเป็นการทำงานที่ยากลำบาก ต้องใช้สติ ปัญญา ความรอบคอบในทุกขั้นตอน ตลอดจนต้องการความเพียร อดทน จิตใจที่เข้มแข็ง และความมีคุณธรรมจริยธรรมของคณะผู้วิจัย จึงมีข้อเสนอแนะนักวิจัยในการทำวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในกระบวนการทำวิจัย ดังนี้

ประการแรก จงทำวิจัยด้วยใจรัก หรือที่เรียกว่า มี “Passion” กับงานนั้น ๆ ดังนั้น ขอให้ นักวิจัยต่อสู้ให้ถึงที่สุดในการที่จะได้ทำวิจัยในหัวข้อที่ท่านสนใจจริง ๆ และให้ทำตั้งเดียว โดยทำการศึกษาหัวข้อนั้น ๆ ในหลายแง่มุม จึงจะกลายเป็น “ผู้รอบรู้” ในหัวข้อนั้น ๆ จนสามารถที่จะเรียกได้ว่า มีความเป็นเลิศ

ประการที่สอง จงทำวิจัยอย่างเต็มที่ ไม่ใช่ทำเพียงแค่พอผ่าน หรือที่เรียกว่า ทำแบบ “Minimum” ขอให้ทุ่มเต็มที่ในทุกด้าน และในบางครั้งถึงแม้จะได้รับทุนอุดหนุนการทำวิจัย แต่เพื่อความครบถ้วนสมบูรณ์ของงานวิจัย นักวิจัยต้องยอมออกเงินตัวเองสมทบเพื่อทำวิจัยให้ดีที่สุดด้วย แต่ต้องอยู่บนความมีเหตุผลตามหลักวิชาการ ไม่ใช่การตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ

ประการที่สาม ต้องคิดไตร่ตรองเพื่อปรับปรุงการวิจัยของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นักวิจัยจะต้องพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันสมัย ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านการดำเนินงานวิจัย และด้านเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมรอบตัว เพื่อการทำวิจัยที่ประสบความสำเร็จ



ประการที่สี่ ทำวิจัยแบบปล่อยวางอย่างรู้เท่าทัน โดยทำวิจัยในแต่ละขั้นให้ดีที่สุด ในขณะที่นั้น เมื่อทำได้ดีแล้ว จะมีความรู้สึกภูมิใจ ดีใจ แต่ก็ไม่ประมาทในการดำเนินงานในขั้นต่อไป และเมื่อทำผิดพลาด ก็ไม่เสียใจจนเกินไป หรือวิตกกังวลเกินไป จนทำให้งานขั้นต่อไปเสียหายด้วย แต่นักวิจัยจะต้องกลับมาคิดประเมินการดำเนินงานของตน และวางแผนปรับแก้ในขั้นต่อไป

ประการที่ห้า ต้องทำวิจัยอย่างมีจริยธรรม อยุ่ใจร้อน ต่วนได้ หรือ ทำวิจัยแบบ “ง่ายที่สุด เพื่อให้ได้ผลเร็วที่สุด โดยการลงทุนลงแรงน้อยที่สุด” เพราะการขาดจริยธรรมในการทำงานวิจัยขั้นหนึ่ง ๆ ทำให้ให้นักวิจัยจำเป็นต้องกระทำผิดจริยธรรมที่ร้ายแรงยิ่งขึ้นในขั้นต่อไป เช่น เมื่อมีการสร้างข้อมูลขึ้นเองโดยไม่เก็บข้อมูลจริง จึงจำเป็นต้องแต่งข้อมูลเพื่อให้ได้ผลตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ จึงได้ผลการวิจัยที่เป็นเท็จ เป็นต้น และเมื่อนำผลการวิจัยไปใช้จึงเกิดผลเสียตามมาด้วย

จากบทความนี้ ทำให้เห็นว่า การทำวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ เป็นการปฏิบัติในทางสายกลางที่ไม่ถึงเกินไป และไม่หย่อนเกินไป และดำเนินการด้วยความไม่ประมาท บนหลักวิชาการและความมีเหตุผล และงานวิจัยที่อยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเหล่านี้ จะมีความเป็นเลิศ และจะสร้างความพอเพียงที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญของประชาชน สังคม และประเทศได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการทำวิจัยดังที่กล่าวมาในบทความนี้ จะเป็นการพัฒนาและยกมาตรฐานการวิจัยให้มีความเป็นเลิศและสามารถสร้างองค์ความรู้ที่มีคุณประโยชน์แก่ประเทศและนานาชาติได้อย่างถาวร

### บรรณานุกรม

- กฤษฎาภรณ์ หงส์ลัดดารมภ์. (2549). การบรรยาย ใน เสวนา เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการวิจัย” ในการประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่ ... พบ... เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ณ โรงแรมริเจนท์ ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 12-14 ตุลาคม 2549 จัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกษม วัฒนชัย. (2549). คำอธิบาย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารประกอบ ในการประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่ ... พบ... เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ณ โรงแรมริเจนท์ ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 12-14 ตุลาคม 2549 จัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จุฑามาศ บาระมีชัย. (2549). ดัชนีความสุข...สร้างสุขได้อย่างไร: กรอบแนวคิดและการพัฒนา “ดัชนีชี้วัดสังคมอยู่เย็นเป็นสุข” เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วย เศรษฐกิจพอเพียง ๑๕๕๕ อยู่เย็นเป็นสุข ระหว่างวันที่ 27-29 ตุลาคม 2549 ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). **ทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). **หลักและวิธีวิจัยทางสังคมพฤติกรรมศาสตร์.** คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2545). **รูปแบบการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ความเป็นสาเหตุและผล.** บทความ ประกอบการประชุมปฏิบัติการ (รุ่นที่ 4 ครั้งที่ 2) เรื่อง “การพัฒนาโครงการวิจัยและเทคนิคการวิจัยทางด้านระบบพฤติกรรมไทย” โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ระหว่างวันที่ 23-26 เมษายน 2545 ณ โรงแรม มณีจันทร์ รีสอร์ทและสปอร์ตคลับ จังหวัดจันทบุรี.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2546). **การจัดการเพื่อความสำเร็จในการวิจัย.** แผ่นใส ประกอบการบรรยาย เรื่อง “การจัดการเพื่อความสำเร็จในการวิจัย พฤติกรรมครอบครัวและสาธารณสุข และพฤติกรรมกรเรียนและการทำงาน” ใน การประชุมปฏิบัติการ รุ่นที่ 5 ครั้งที่ 1 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย: การจัดทำโครงการวิจัยเพื่อรองรับยุทธศาสตร์” ณ โรงแรมและรีสอร์ท สักกุธเดือน เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา วันที่ 28-31 ตุลาคม 2546 โดย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2548ก). **การวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อการพัฒนาบุคคลและสังคม.** บทความ ประกอบการบรรยายในการประชุมปฏิบัติการ (รุ่นที่ 1 ครั้งที่ 1) เรื่อง “การใช้และการผลิต ผลงานวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อประโยชน์แก่สังคมไทย” วันที่ 26-29 ตุลาคม 2548 ณ โรงแรมและรีสอร์ท สักกุธเดือน เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จัดโดย โครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2548ข). **มาตรฐานงานวิจัยและตำราที่เหมาะสมกับตำแหน่งทางวิชาการระดับสูง.** บทความ ประกอบการบรรยาย เรื่อง “มาตรฐานงานวิจัยที่เหมาะสมกับตำแหน่งทางวิชาการ” ในการประชุมปฏิบัติการรุ่นที่ 1 ครั้งที่ 1 เรื่อง “การใช้และการผลิต ผลงานวิจัย ทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อประโยชน์แก่สังคมไทย” วันที่ 26-29 ตุลาคม 2548 ณ โรงแรมและรีสอร์ท สักกุธเดือน เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. จัดโดย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2549ก). **หลักและวิธีการประมวลเอกสาร เพื่อความเป็นเลิศในการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์.** คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2549ข). **กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์.** บทความ ประกอบการบรรยายในการประชุมการฝึกอบรมนักวิจัยรุ่นที่ 1 ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 22-25 มีนาคม 2549 ณ โรงแรมริเจนท์ ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี จัดโดย โครงการวิจัยแม่บท:

- การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์. (2549). การประเมินคุณภาพการวิจัยในระดับอุดมศึกษา. บทความประกอบการปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “Quality assessment of research in science and technology in Thailand” ในการประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่ ... พบ... เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ณ โรงแรมริเจนท์ ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 12-14 ตุลาคม 2549 จัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2549). เลิกเหล้า-เลิกจน เลิกได้! จริงหรือ? <http://www.thaihealth.or.th> ณ วันที่ 7 มกราคม 2550.
- Kerlinger, F.N., & Lee, H.B. (2000). *Foundations of behavioral research* (4<sup>th</sup> Ed.). Albert Complex, Singapore: Wadsworth.
- Leedy, P.D. (1994). *Practical research: Planning and design*. New York: Macmillian Publishing Company.
- Mayo, C., & La France, M. (1977). *Evaluating research in social psychology: A guide for the consumer*. CA: Cole Publishing Company.
- Rosenthal, R., & Rosnow, R. (1991). *Essentials of behavioral research: Methods and data analysis* (2<sup>nd</sup> Ed.). New York, NY: McGraw-Hill.